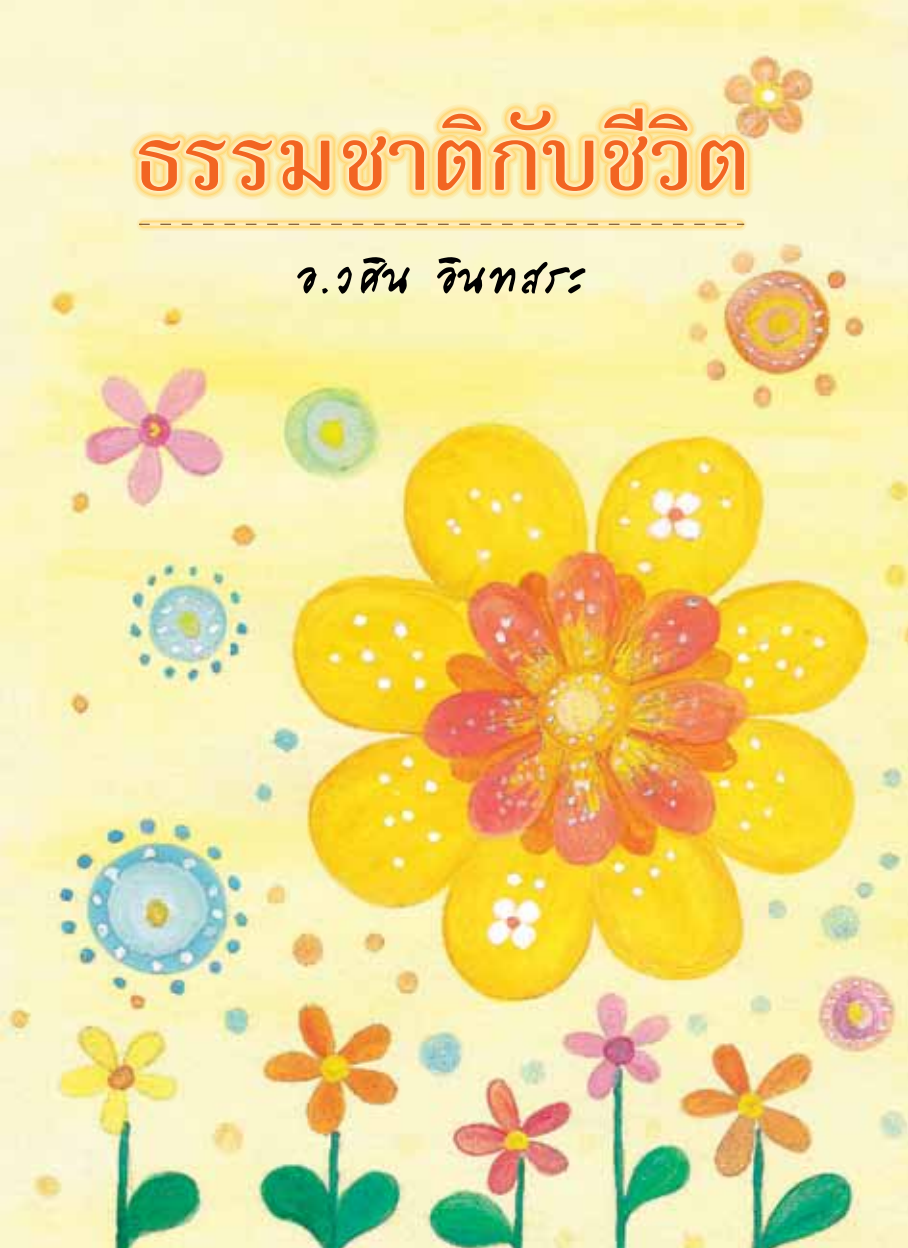

ธรรมชาติกับชีวิต

จ.วสิน จันทสระ

สิ่งสวยงามในธรรมชาติ
หอมอบแต่

ตัวจรัก....จาก

ธรรมชาติดีกับชีวิต

ว.วสิน จันทสาร

หนังสือดีลำดับที่ ๒๒๓

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม ๒๕๕๖

จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

ชมรมกัลยาณธรรม

๑๐๐ ถ.ประโคนชัย ต.ปากน้ำ

อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐

โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓, ๐-๒๗๐๒-๙๖๒๔

โทรสาร ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓

www.kanlayanatam.com

ออกแบบและศิลปกรรม ชญาบุญ บุญสิริวรรณ

เฟลตและจัดพิมพ์ที่ Canna Graphic

โทรศัพท์ ๐๘-๖๓๑๔-๓๖๕๑

สัพพทานัง อัมมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง
www.kanlayanatam.com

คำอนุโมทนา

ชมรมกัลยาณธรรมโดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา
กลีนสุวรรณผู้เป็นประธานชมรมขออนุญาติพิมพ์
หนังสือเรื่อง *ธรรมชาติกับชีวิต* และ *แสงหิ่งห้อย
ในราตรี* ข้าพเจ้าอนุญาติด้วยความยินดียิ่ง

เรื่อง *ธรรมชาติกับชีวิต* นั้นข้าพเจ้าเขียนไว้
เมื่อปี ๒๕๑๓ รวมพิมพ์อยู่ในหนังสือเรื่อง *บท
เรียนชีวิต* โดยสำนักพิมพ์บรรณาคาร ต่อมาเมื่อ
ปี ๒๕๒๗ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้
ขอพิมพ์ เพื่อเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม
เปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า *รำพึงวันฝนตก* ข้าพเจ้าเขียน

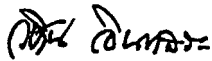
เรื่องนี้เมื่อพักอยู่ที่อาคารสงเคราะห์กองทัพบก ถนน
ประชาธิปไตย ตรงข้ามกับวัดมกุฏกษัตริยาราม
กรุงเทพฯ ข้าพเจ้ายืนอยู่ที่เฉลียงของอาคารขณะที่
ฝนกำลังตก มองไปข้างหน้า เห็นถนน ต้นสน และ
ยอดเจดีย์ของวัด เมื่อฝนหายแล้วลงมาเดินเล่น
และกลับขึ้นไปเขียนหนังสือเรื่องนี้

สำหรับเรื่อง *แสงหิ่งห้อยในราตรี* นั้น ข้าพเจ้า
ได้ชี้แจงไว้แล้วในคำบอกเล่า อันเป็นเบื้องต้นของ
เนื้อหา จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวอีก ท่านผู้อ่านพลิกไปอ่าน
ตรงนั้นก็จะทราบได้เอง เรื่องนี้ได้เคยรวมพิมพ์
อยู่ในหนังสือเรื่อง *เพื่อชีวิตที่ดี เล่ม ๒* เมื่อ พ.ศ.
๒๕๒๖ โดยคณะกรรมการ (คณะศิษย์กลุ่มหนึ่ง)

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาอย่างยิ่งต่อชมรมกัลยาณ-
ธรรม ที่มีความดำริอันดีงามพิมพ์หนังสือนี้เผยแพร่
ให้แพร่หลาย เป็นประโยชน์ทางคติธรรมและทัศนะ
ชีวิต ข้าพเจ้าขออวยพรให้ชมรมฯ และท่านผู้อ่าน
ประสบความสุขความสำเร็จในชีวิต ตามสมควรแก่
เหตุที่ประกอบตลอดกาลทุกเมื่อ

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

คำนำของหม่อมกัศยานุชฌม

ในสมัยที่ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ
ยังดำรงชั้นธุดงค์อยู่นั้น แต่แรกพระผู้ใหญ่ทางฝ่าย
ปกครองจากส่วนกลางไม่ค่อยมีใจยอมรับหม่อมพระ
ชูดงค์กรรมฐานเท่าใดนัก มองดูอย่างเหยียดหยาม
ดูแคลนเพราะพระชูดงค์ไม่ได้ศึกษาปริยัติ ไม่ได้
จำเรียนตำรามากไปกว่าการมุ่งเน้นการปฏิบัติภาวนา
พิสูจน์สังขธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้า ต่อมาเมื่อพระฝ่ายปกครองจากส่วนกลางได้รู้จัก
องค์ท่าน ได้สัมผัสสมุทฺติภูมิธรรมของท่านพระ
อาจารย์มั่นเป็นที่ประจักษ์อย่างอัศจรรย์ใจ จนยอม
ศิโรราบในอานุกาพแห่งธรรมแล้ว พระผู้ใหญ่วิทยา

ปกครองจึงกราบเรียนถามท่านพระอาจารย์มั่นว่า
ในเมื่อท่านมิได้ร่ำเรียนหนังสือหรือตำราปริยัติมากมาย
นัก แล้วท่านรู้เรื่องธรรมะแตกฉานได้อย่างไร ท่าน
พระอาจารย์มั่นตอบว่า **“ธรรมะย่อมมีอยู่ทุกหย่อม
หย่อม”**

ธรรมชาติสอนธรรมแก่เราเสมอ สิ่งต่างๆ ที่
อยู่รอบตัวเราแสดงธรรมอยู่ตลอดเวลา หากเรารู้จัก
สังเกตแล้วพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เรา
ก็จะได้เรียนรู้ธรรมะจากธรรมชาติ ชีวิตเราก็เป็น
ส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ธรรมชาติดกับชีวิต แท้จริง
แล้วจึงเป็นหนึ่งเดียวกัน หากเราเปิดใจรับฟังเสียง
ธรรมจากธรรมชาติบ้าง ก็จะมีชีวิตอย่างมีความสุข
สงบและปล่อยวางความยึดติดถือมั่นต่างๆ ได้ไม่ยาก
นัก ท่านอาจารย์วชิร อินทสระสอนให้เรารู้จัก
ฟังเสียงธรรมจากธรรมชาติ กลับกรองเป็นภาษา
ธรรมที่ดงามจากใจแห่งท่านผู้มีวิจรรณญาณในธรรม

กลายเป็นหนังสือเล่มงาม เป็นของขวัญจากธรรมชาติ
แต่ทุกดวงใจ

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์วศิน อินทสระ
ที่เมตตาอนุญาตให้ชมรมกัลยาณธรรมจัดพิมพ์
หนังสือนี้แจกเป็นธรรมทานแก่สาธุชน ขอขอบคุณ
ผู้จัดทำทุกท่านที่มีส่วนร่วมในบุญกุศลทางปัญญา
ขอน้อมถวายอาภิสงส์แห่งปัญญาทานเป็นพุทธบูชา
และน้อมบูชาพระคุณท่านอาจารย์วศิน อินทสระ
ขอแสงธรรมะจากธรรมชาติจงสาดส่องรัศมีแห่ง
ความสงบเย็น เจริญปัญญา แก่สาธุชนทุกท่าน
ตลอดไป

กราบขอบพระคุณและอนุโมทนาบุญอย่างยิ่ง

ทพญ.อััจฉรา กลิ่นสุวรรณ

ประธานชมรมกัลยาณธรรม

สารบัญ

	หน้า
๐๑...รำพึงวันฝนตก	๑๑
๐๒...ฝน	๑๒
๐๓...ถนน	๑๕
๐๔...สวนกล้วย	๑๘
๐๕...เวตช์สูง	๒๐
๐๖...น้ำขุ่นไหลลงที่คู่ม	๒๒
๐๗...ดัลในนพู่ไทร	๒๕
๐๘...ซากสุนัข	๒๖
๐๙...ก้านดอกไม้	๒๘
๑๐...นินลับมืด	๓๐
๑๑...คนเลื่องไม้	๓๕
๑๒...สวนธรรมอันลุ่มลึก	๓๘
๑๓...น้ำเขาตื้น	๔๒
๑๔...ขอตมระทมอ่อน	๔๖
๑๕...แสงนึ่งน้อยในภาตรี (คู่มือชีวิตอันทุพพล)	๕๗

ภาพังวันฝนตก

ฝนพรำตั้งแต่เมื่อวานเย็น จนกระทั่งเช้าวันนี้ก็ยังไม่หยุด ใครจะบ่นอย่างไรฝนนั้นก็หาฟังไม่ มันคงตกเรื่อยไป หน้าที่ฤดูฝน มันทำหน้าที่ของมันแล้วโดยชอบ หากฤดูฝนฝนไม่ตกชุกน่าประหลาด มันอยู่ห่างดิน แต่มีที่ทำรักดิน รักน้ำ รักพฤษชาลดาวัลย์ เสียเหลือเกิน อาจเป็นเพราะมันขึ้นไปจากน้ำกระมัง

ทำนองเดียวกันนี้ มนุษย์ย่อมมีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงควรทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุดตามกำลังสามารถ มนุษย์ที่ทำหน้าที่ ใครเล่าจะตำหนิ หากถูกตำหนิก็พึงเฉยเสียเหมือนฝน

ฝน

หนึ่งฝนนั้นไปจากน้ำทะเล ห้วย หนอง คลอง บึง มันไม่เคยล้น เมื่อถึงกาลอันควร มันจะกลับมาหามาเยี่ยมถิ่นเดิมของมัน จันใด

มนุษย์ที่ดีก็จันนั้น ย่อมไม่ล้นถิ่นกำเนิดของตน แม้จะจากไปอยู่ห่างด้วยความจำเป็นบางอย่างหรือเพื่อศึกษา ประกอบอาชีพ เพื่อกลั่นกรองให้สะอาด บริสุทธิ์ เมื่อถึงเวลาย่อมหาโอกาสทำประโยชน์แก่ถิ่น ให้ความชุ่มเย็นแก่ญาติ

น้ำทะเลเค็ม เมื่อแสงแดดแผดเผาให้ความร้อน กลายเป็นไอรวมตัวกันเป็นเมฆ แต่คราวตกลงมา จิตสนิทควรดื่ม รับขึ้นไปเป็นน้ำเค็ม ส่งคืนลงมา เป็นน้ำจืด

ผู้มีปัญญา นำธรรมชาตินี้มาเปรียบ แล้วยอม ปลงใจว่า แม้จะได้รับสิ่งไม่ดีจากคนอื่นก็จะตอบแทน ให้ด้วยความดีเสมอ ต้นไม้ยังให้ร่มเงาแก่ผู้ถือขวาน เพื่อโค่น แก่นจันทน์มิได้เว้นกลิ่นหอม ไม่ว่าจะตกไป อยู่ในมือของโจรหรือพระผู้ทรงศีล

ทำนองเดียวกับบัณฑิต ไม่ว่าจะตกไปอยู่แหล่งใด ย่อมไม่เว้นการประพฤติธรรม อวยความสุขแก่ผู้อื่น

ถนน

เพราะฝนตกพำ ปรกอบด้วยเป็นเช้าวันอาทิตย์
ข้าพเจ้ายืนทอดมองผ่านหน้าต่างกระจกออกไปยัง
ถนน รถยนต์และสามล้อเครื่องวิ่งขวักไขว่ มนุษย์เรา
ช่างมีธุรกิจมากเสียจริง หาเวลาหยุดพักผ่อนได้น้อย

ถนนสายนั้นยาวเหยียด จากใต้ไปเหนือ แม้จะ
มีรถยนต์ทั้งเล็กและใหญ่บดขยี้ไปมาอยู่ชั่ววัน แต่มัน
มิได้แสดงอาการหวั่นไหวสั่นสะเทือนแต่ประการใด
คงนอนสงบนิ่ง ดูท่าทางมันบึกบึนแข็งแกร่งเสียจริง

ข้าพเจ้าหวนระลึกถึงสมัยเมื่อถนนสายนี้เริ่มสร้าง
คนงานเริ่มถมดิน นำรถมาบด เอาหินและทรายมา
เกลี่ยเอาปูน หิน และทราย ผสมน้ำเทคอนกรีต
กว่ามันจะแข็งแรงอย่างที่ข้าพเจ้าเห็นอยู่เวลานี้ มันได้
ผ่านกรรมวิธีมากมาย อาศัยน้ำเป็นเครื่องยึดเกาะ
ปูนและทราย

ในตัวมนุษย์และหมู่มนุษย์ก็เช่นกัน หากต้องการเป็นคนดี มีความหนักแน่นมั่นคง ก็ควรเริ่มต้นด้วยการแก้ไขข้อบกพร่อง ปลูกฝึ้อธยาศัยให้เรียบร้อย แล้วเสริมด้วยคุณธรรมที่ควรเสริม

โดยเฉพาะมนุษย์ที่อยู่กันเป็นหมู่ ต้องการให้
คณะมั่นคงจึงต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยว มีความกลมเกลียว
กัน หากแตกแยกหมู่ก็จะพังเหมือนถนน กาลและ
การณ์ใด รู้ลึกรู้ลึกว่ามีรอยร้าว จงรีบประสานเสียโดยพลัน
บัณฑิตแตกกันยาก ประสานง่าย

ความเห็นแก่ตัวและขาดน้ำใจนั้น เป็นบ่อเกิด
แห่งความแตกร้าง ส่วนความเห็นแก่ประโยชน์
ส่วนรวมร่วมกัน และความมีน้ำใจเป็นบ่อเกิดแห่ง
ความกลมเกลียว

สนคู่ลม

ข้าพเจ้าเพิกสายตาจากถนน มองสูงขึ้นไป
และทอดยาวไปเบื้องหน้าต้นสน ๔ ต้น สง่าสงบบน
เพราะไม่มีลม เมื่อพายุจัด ข้าพเจ้าเคยมองเห็น
กิ่งสนโกวแกว่ง ส่งเสียง หวีดหวิว เราเรียกกันว่า
“สนคู่ลม”

ข้าพเจ้าระลึกถึงเพลงของรวงทอง
“ดูสนจงนใจเหตุไหนไยไม่ไค่น”
คำตอบก็คือ
“เมื่อลมพัดโอนอ่อนโยนตามสายลม”

มนุษย์ควรประพฤติตนเช่นสนั่น มีการ
ยึดหยุ่นได้เมื่อจำเป็น ลมแรงนักก็ลู่ลมเสีย แต่ไม่ถึง
กับนอนราบ ถ้าเป็นพันธุ์ไม้เล็กต้นสูงจากดินเพียง
๑ คืบ ๒ คืบ ก็ล้มราบลงกับดินได้ เมื่อลมหายค่อย
พื้ลำต้นขึ้นใหม่

เป็นผู้ใหญ่แล้ว อย่าแสดงอาการกลัวจนหลนลาน
ให้ใครเห็น ทำให้เสียบุคลิก และขาดความไว้วางใจ
แม้จะมีภัยมาก็มีกำลังใจสู้ แต่ทำด้วยความฉลาด
ควรผ่อนปรน ยึดหยุ่นได้เพียงใดก็ทำ

“แข็งนัก มักโค่น อ่อนนัก มักถูกเหยียบ”

เจดีย์สูง

ถัดจากหมู่สนไปเพียงเล็กน้อย เจดีย์สูงสง่า
เสียดยอดขึ้นโดดเดี่ยว เจดีย์นั้นมักมีคุณลักษณะ
อยู่ ๓ ประการคือ สูง ใหญ่ ชล้ง เป็นที่เคารพบูชา
ของปวงพุทธศาสนิก

เราจะสร้างชีวิตให้เป็นเช่นเจดีย์มิได้หรือ คือ
ให้สูงด้วยอิสรียศความเป็นใหญ่ในจิตใจตน สามารถ
บังคับใจเอาชนะใจตนได้ ให้ใหญ่ด้วยบริวารยศ
ความมีบริวารดีเพราะความมีน้ำใจของเรา ให้ชล้ง
ด้วยเกียรติยศ ความเป็นผู้มีเกียรติคุณ ฟุ้งไปว่า
เป็นคนดี มีประโยชน์ ควรเคารพสักการะ

น้ำขุ่นในลงที่ลุ่ม

ฝนยังไม่หาย น้ำเจิ่งนองทั้งสองข้างถนนที่
เทลาดลงจากใจกลางอันมีลักษณะหูน น้ำขุ่นไหลลง
สู่ที่ลุ่มเสมอ

ทำนองเดียวกัน ทรัพย์ขุ่นหลังไหลไปสู่ผู้มี
ความเพียร ประกอบการงานเหมาะสมแก่กาลสมัย
เกียรติขุ่นหลังสิ้นไปสู่ผู้ประกอบการดี ทักซิณา
ทานขุ่นมีผลไพบุลย์เมื่อมอบให้แก่ผู้มีศีลดีมีธรรม
งาม ความสุขขุ่นอยู่ที่บุคคลผู้ประพาศิธรรมมีใจ
สะอาด

แต่ดูเถิด น้ำริมถนนนั้นดูไม่เป็นที่ปรารถนา
ของผู้สัญจรเสียเลย เขาต้องถอดรองเท้าหิ้ว ปากบ่น
ขมขมมิบ สีหน้าและสายตาแสดงความไม่พอใจต่อน้ำ
นั้น ทำไมหรือ เพราะมันไปขังเงินทองอยู่ในที่อันไม่
ควรอยู่ คนทั้งหลายไม่ต้องการมัน

มองดูแล้วทำให้เกิดทรรณะชีวิต ธรรมชาติ
และชีวิตช่างละม้ายคล้ายคลึงกันเสียจริง ค่าของ
มนุษย์ย่อมเติบโตสูงขึ้นสูง เมื่ออยู่ในที่อันเหมาะสมแก่
ความต้องการของสังคม ใครเล่าจะชอบใส่เสื้อหนาว
ในหน้าร้อน เพชรที่ส่องแสงแวววาว หากอยู่ใน
คอกสุกร รังแต่จะถูกเหยียบย่ำ มณีเจียรระโนอยู่ใน
มือลิง มันถาจะรู้คุณค่า มีแต่จะปาให้แตกร้าว

ตัวในหม้อโจรส

พระธรรมในเรื่องปฏิรูปเทศบาล การอยู่ในที่
อันเหมาะสม มีความสำคัญล้นเหลือ กาลและเทศะ
รวมทั้งโอกาสเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในชีวิต ใคร
จะกล้าเถียงเรื่องนี้

สิ่งเดียวกัน มีคุณลักษณะอย่างเดียวกัน แต่
เมื่ออยู่ต่างที่คุณค่าย่อมต่างกัน สมณะผู้ทรงศีล ย่อม
ได้รับการเคารพบูชา เมื่ออยู่ท่ามกลางพุทธศาสนิก
ผู้เป็นบัณฑิต แต่เมื่ออยู่ในหม้อโจรส จะได้รับการข่มขี
รังเกียจ เพราะพวกโจรสเห็นความมีศีลเป็นสิ่งอันพึง
หัวเราะเยาะ พวกเขาหากินโดยการแย่งชิง

ไม่น่าเสียดายหรือ หากสาวงาม สมบูรณ์ด้วย
นารีลักษณะ อันพึงเป็นมารดาของบุตรผู้จะเป็น
ที่สืบบดีได้ แต่เธอไปตกอยู่ในความคุ้มครองของ
ชั้นที่ ความงามและความดีของเธอนั้นจะมีประโยชน์
อันใด

สิ่งมีค่า จะต้องอยู่ในที่ที่คนรู้จักคุณค่า

ซากสุนัข

น้ำลดลงแล้ว ซากสุนัขตัวหนึ่งนอนพองอืด
อยู่ริมถนน มันคงถูกรถทับตายเพราะกระโหลก
ของมันแตก แผลงวันตอมหึ่ง คนเดินผ่านไปมา
ต่างก็เอาผ้าปิดจมูก หรือสับัดหน้าเดินเลี่ยงไป
อาการนั้นบอกว่ารังเกียจเต็มประดา

กลิ่นเหม็นจากซากสุนัขกระจายไปทั่วทิศ ดูเถิด
ของเน่าแม้จะตั้งอยู่ที่เดียว แต่กลิ่นเหม็นย่อมคลุ้ง
ไปได้โดยรอบฉันใด คนชั่วก็ฉันนั้น แม้จะอยู่ที่เดียว
แต่ชื่อเสียง ย่อมคลุ้งไปทั่วทุกทิศ และคลุ้งไปไกลกว่า
ซากสุนัขเสียอีก คนชั่วย่อมก่อความเดือดร้อนแก่

คนโดยรอบ เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจะอ้างได้อย่างไรว่า
“เขาชั่วก็ส่วนตัวเขา คนอื่นไม่เกี่ยว” ผลแห่งความชั่ว
ที่เขาทำนั้น ย่อมกระทบกระเทือนถึงผู้อื่นเสมอ

อนึ่งแผลในกาย แม้จะเพียงแห่งเดียว แต่อาจ
ก่อความรำราระบบแก่ร่างกายทั้งหมดจนถึงเป็นไข้สูง
ได้ คนชั่วเพียงคนเดียว อาจนำความเสื่อมเสียมา
ให้แก่หมู่หรือชาติได้

จงดูเถิด น้ำในสระที่ใส มีบัวงามชูดอกสง่า แต่
มีซากแมวตายลอยอยู่ ใครเล่าเห็นแล้วจักไม่เอียน
ใครจะพอใจตักน้ำนั้นไปบริโภค

กลีบกุหลาบและมะลิ ลอยอยู่ในน้ำ ทำให้ น้ำ
หอมไปด้วยได้ คนดีย่อมประดับหมู่ให้งาม เป็น
เกียรติแก่คณะในการรับคนเช่นนั้น

ก้านดอกไม้

ลมโชยเฉื่อย บรรยากาศแจ่มใส ดอก ใบ และ กิ่งของต้นไม้ไหน้อยๆ มันอยู่ริมถนน ยืนท่าแดด กรำฝน เสมือนจะทำหายความร้อนและหนาว พร้อม กับพยักหน้าเรียกมนุษย์ทั้งหลายให้มาพั่งร่วมเงาดอก และใบของมัน นั่นเป็นเครื่องประดับมันให้ดูสวย และสดชื่นตา หากปราศจากกิ่งเสียแล้ว ดอกและใบ จะไหวเล่นลมอยู่ได้ละหรือ

ระลึกถึง วาตะของท่านมหากวีกาลิทาสแห่ง อินเดีย ท่านกล่าวว่า “ความหวังเปรียบเหมือนก้าน ที่เชื่อมดอกไม้ไว้กับต้น ถ้าก้านหักไป ดอกไม้ต้อง

หลุดออกจากต้นทันที ฉันใด ความหวังเชื่อมบุคคลไว้กับชีวิต หากความหวังนั้นหมดสิ้นไป บุคคลย่อมสิ้นอาลัยในชีวิต ฉันนั้น”

คนป่วยย่อมหวังอยู่เสมอว่า วันหนึ่งจะหาย คนจนหวังเหมือนกันว่าวันหนึ่งข้างหน้าจะรวย คนมีทุกข์หวังความสุข ฯลฯ ความหวังนอกจากจะเชื่อมบุคคลไว้กับชีวิต เหมือนก้านเชื่อมดอกไม้ไว้กับต้นไม้อันแล้ว ยังมีส่วนส่งเสริมกำลังใจบุคคลให้เข้มแข็ง อดทน รักความก้าวหน้า ปราศจากความเหนื่อยหน่ายอันเป็นมหาภัยของชีวิต

หินลับมีด

อากาศแจ่มใสมากขึ้น ข้าพเจ้าจึงลงจากบ้าน
ไปเดินเล่น นึกว่าสัก ๓๐ นาทีจะกลับมา เดินไปได้
หน่อยหนึ่ง เห็นชายชรากำลังเลือกหินลับมีด เรายืน
ดูอยู่ห่างๆ เห็นเขาเลือกก้อนนั้นก้อนนี้ มีดเขาก็มี
หลายเล่มและหลายขนาด คงจะหลายคุณภาพด้วย

เมื่อเลือกได้เป็นที่พอใจแล้ว เขาก็ลงมือลับจน
รู้สึกว่าคุณเป็นที่พอใจ เมื่อเปลี่ยนมีดเล่มใหม่เขาก็
เปลี่ยนหินด้วย เราจึงเดินเข้าไปถามว่าทำไมจึงต้อง
เปลี่ยนหินทุกครั้งที่เปลี่ยนมีด

“หินอย่างเดียวลับมิดทุกอย่างไม่ได้ดอกคุณ”
 ชายชราผู้นั้นตอบ เงยหน้ามองเรานิดหนึ่ง แล้ว
 ก้มลงลับมิดต่อไปพลางพูดต่อว่า “หินหยาบนั้นใช้
 ลับมิดอย่างนี้” พร้อมชูมิดให้ดู “ส่วนหินละเอียด
 ใช้ลับมิดที่คมละเอียด เช่นมิดโกน ถ้าเอามิดหยาบ
 ไปลับกับหินละเอียด หินก็เสีย ถ้าเอามิดละเอียด
 ไปลับกับหินหยาบ มิดก็เสีย

เราขบใจชายชราผู้นั้นแล้วจากไป ใจก็ระลึก
 ถึงเรื่องหินลับมิด แล้วทำให้คิดไปถึงเรื่องคน... ผู้ฝึก
 กับผู้รับฝึกก็น่าจะเป็นทำนองเดียวกับหินและมิดนั้น
 คนบางคนมีอัธยาศัยหยาบ เมื่อฝึกก็ต้องใช้วิธีรุนแรง
 บางคนที่มีอัธยาศัยละเอียด เมื่อจะฝึกผู้ฝึกก็ต้อง
 ใช้วิธีละมุนละม่อม หากฝึกอย่างรุนแรงก็จะเสีย
 เหมือนเอามิดคมละเอียดไปลับกับหินหยาบ แทนที่
 มิดจะคมมันจะกลับเสีย ส่วนคนอัธยาศัยหยาบนั้น

หากฝึกอย่างละมุนละม่อมก็เหมือนเอามีดคมหยาบ
ไปลับหินละเอียด หินจะเสีย หินกับมิดต้องมีความ
สมส่วนกัน ฉันทิ การฝึกคนก็ฉันทินั้น ผู้ฝึก ผู้รับ
การฝึก และวิธีฝึกก็ต้องเหมาะสมกันจึงจะได้ผล

พระบรมศาสดา ผู้ได้พระนามว่า “เป็นยอดแห่ง
ผู้ฝึกคน” ก็ยังต้องใช้วิธีรุนแรงบ้าง วิธีละมุนละม่อม
บ้างแล้วแต่กรณี เปรียบอีกอย่างหนึ่งเหมือนเหล็กที่
แข็งมากต้องใช้ไฟแรง เหล็กที่อ่อนตัวลง ใช้ไฟแรง
นั้นก็เหลว จึงควรใช้ไฟแต่พอดี หากเหล็กอ่อน
มากก็ใช้ไฟให้อ่อนลง

คนเลี้ยวไม้

เดินผ่านตรงที่ชายชราหนึ่งล้มมีดไปได้ไม่นานนัก
เห็นต้นไม้ต้นหนึ่งล้มอยู่ คงจะเป็นเพราะฝนตกหนัก
และพายุแรงเมื่อคืนนี้ ชายร่างกายกำยำสองคนกำลัง
ตัดกิ่งที่รุ่งรังนั้นออก แล้วใช้ขวานตากเปลือกและ
ส่วนที่เป็นปมๆ ออก เราชอบยืนดูคนทำงานจึงยืนดู
ต่อไป

เมื่อเขาตากเกลี้ยงเกลารพอควรแล้ว จึงนำเลื่อย
มาเลื่อยเป็นท่อนๆ ๓ ท่อน แล้วเลื่อยผ่ากลางเป็น
สองซีก เรายืนดูอยู่นานพอควรจึงถามขึ้นว่า

“จะเอาไม้นี้ไปทำอะไร”

“เอาไปซ่อมพื้นบ้าน” เขาตอบ เยหน้ามอง
ดูเราหน่อยหนึ่ง แล้วคงเลื่อยต่อไป

“ก่อนจะทำพื้นบ้านได้ต้องทำอะไรบ้างครับ”

เราถาม

“ก็อย่างที่คุณเห็นนี่แหละครับ” เขาตอบ

“หากไม้ทั้งต้นต้องหักก้านรานกิ่งเสียก่อนแล้ว
เอาขวานதாகเอาเปลือกกออก தாகให้เรียบแล้วเลื่อย
ออกเป็นแผ่นๆ ไม้สกบให้เรียบร้อยแล้วนำไปตาก
ให้แห้ง ไม้สกบอีกครั้งหนึ่งแล้วนำไปปูพื้น หากจะ
ให้มัน ก็ลงเซลแล็กเสียก่อน”

เราขบใจช่างไม้ที่ช่วยอธิบาย แล้วเดินต่อไป
ใจก็ระลึกถึงคนเราซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับไม้ คือ
คนที่มีอหยาศัยยหยาบเกะกะระราน พื้นเพทางจิตใจ
ยังหยาบอยู่ก็ต้องขัดเกลากันไปก่อน ต้องผ่าน
กรรมวิธีมากมายจนกว่าจะมีอหยาศัยเรียบ ควรแก่
การสอนธรรมเบื้องต้นได้ หากเอาเซลเล็กมาลงไม้
ทั้งต้นย่อมไร้ผลฉันใด **บุคคลที่ควรรับธรรมอัน
ละเอียดประณีต ก็ต้องปรับพื้นอหยาศัยให้พอรับ
ธรรมนั้นได้เสียก่อนฉันนั้น**

สวนธรรมอันร่มลึก

พระพุทธองค์เมื่อจะทรงแสดงธรรมระดับสูง ก็ต้องทรงตรวจดูอศาศัยของผู้รับธรรมนั้นก่อนว่า ฟื้นฟูใจของเขากับธรรมระดับนั้นพอจะไปกันได้หรือไม่ จึงปรากฏในคัมภีร์เสมอว่า ก่อนจะทรงแสดงอริยสังขมักทรงต้องปรับระดับจิตใจของผู้ฟังด้วยอนุပ္พพิกธา เสียก่อนแล้วทรงแสดงอริยสังขในภายหลัง

แม้ภิกษุปัญจวัคคีย์ซึ่งเป็นนักพรตอยู่ก่อนแล้ว มีอศาศัยประณีตพอควรอยู่แล้ว ก็ยังต้องทรงเทศนาโปรดด้วยพระธรรมเทศนาเบ็ดเตล็ดอยู่หลายวัน จึงทรงแสดงธรรมชั้นสูงคือ อนัตตลักขณสูตรว่า ด้วยเรื่องอนัตตา

บางคราวทรงรอคอยให้อิทธิย์ของคนบางคน แก่กล้าเสียก่อน แล้วจึงทรงแสดงธรรมให้เหมาะสม แก่อิทธิย์นั้น เช่น ทรงรอคอยอิทธิย์ของพระวัคกลี ผู้หลงใหลในพระรูปกายของพระองค์ อิทธิย์เป็น สิ่งสำคัญมากในการเข้าใจอะไรสักอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้าใจในธรรมที่ยาก ธรรมที่สุขุม ลุ่มลึก ผู้มีอิทธิย์อ่อนย่อมไม่อาจเข้าใจได้ จะอธิบาย สักเพียงใดก็ตาม ผู้สอนธรรมต้องไม่ใจร้อน รอได้ คอยได้ สักวันหนึ่งเมื่ออิทธิย์เขาแก่กล้าขึ้น เขาย่อมเข้าใจได้เอง เมื่อรู้ว่าเขาไม่เข้าใจก็ไม่ควรอธิบาย ธรรมนั้นซ้ำซากเกินไป เพราะถึงอย่างไรก็ทำให้เขา เข้าใจไม่ได้ เพราะอิทธิย์เขายังไม่แก่กล้าพอ **หน้าที่** **ของเราคือการประคับประคองเขาให้ศึกษาธรรม** **อันเป็นบวรารของธรรมอันลุ่มลึกนั้น ในที่สุดเขา** **ก็จะเข้าใจได้**

อุปมาเหมือนสตรีมีครรภ์ เมื่อครรภ์แก่เต็มที่แล้ว การคลอดบุตรย่อมจะต้องมีอย่างแน่นอน หากครรภ์ยังไม่แก่คือเพียงเดือนเดียว สองเดือน จะพยายามอ่อนวอนหรือทำโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ไม่อาจคลอดบุตรโดยถูกต้องสมบูรณ์ได้ เรื่องข้าวและการมีผลของต้นไม้ก็ทำนองเดียวกัน

นี่คือตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า อิทธิฤทธิ์ของคนมีความสำคัญเพียงใด **บุคคลย่อมสามารถรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามกำลังสติปัญญาของตน เหมือนเด็กรับประทานอาหารได้ตามขนาดปากและวัยของตน**

สรุปว่า **พื้นที่ควรลงเซลล์ก็ต้องเป็นพื้นเรียบ** ฉันทิ จิตใจที่ควรแก่ธรรมชั้นสูงต้องเป็นจิตใจที่ประณีตพอควรแล้ว ฉันทัน

น้ำเพชรดิน

เดินต่อไปอีกไม่กี่ไถลน้ก เราเห็นน้ำกำลังไหล
เซาะดิน ยืนดูอยู่ครู่หนึ่งนึกได้ว่าดินตรงนี้เป็นก้อนดิน
แข็งอยู่เมื่อ ๒-๓ วันก่อน เมื่อคืนนี้ฝนตกหนัก
น้ำฝนบ้าง น้ำที่ไหลมาจากที่สูงบ้าง เซาะดินนั้น
ผสมกับดินนั้น จนดินเหลวไปหมด เป็นดินโคลน

ดินเป็นของแข็ง น้ำเป็นของอ่อน สิ่งแข็งมัก
พ่ายแพ้แก่สิ่งอ่อนเสมอ อย่าว่าเพียงแค่ดินเลย หิน
ที่แข็งจนใครๆ เมื่อพุดถึงความแข็งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
มักพุดว่า “แข็งเหมือนหิน” นั้น น้ำก็ยังสามารทำ
ให้กลมเกลี้ยงได้

ความอ่อนโยน ความสุภาพ ความอ่อนน้อม
 ย่อมชนะใจคนได้เสมอ เด็กที่ผู้ใหญ่รักก็เพราะ
 ความอ่อนโยนอ่อนหวานของเขา มารดาบิดาจึงยอม
 เห็นดเห็น้อย ยอมเสียสละ และทำให้ทุกอย่างเพื่อ
 ความสุขของลูก ลูกเอาชนะใจของมารดาบิดาได้ก็
 เพราะความรู้จักเคารพ อ่อนน้อมอ่อนโยนและอ่อน
 หวาน สตรีที่เอาชนะใจชายได้ ก็ด้วยคุณสมบัติคือ
 ความสุภาพอ่อนน้อมเหมือนกัน สิ่งใดที่ออกไปจาก
 ตัวเรา มักต้องกลับคืนมาหาเราเสมอ เราอ่อนน้อม
 ต่อผู้อื่น เขาก็ยอมอ่อนน้อมต่อเรา เราแข็งกระด้าง
 ต่อผู้อื่น เขาก็ยอมแข็งกระด้างต่อเรา

ไม่เพียงแต่ผู้น้อยจะต้องอ่อนโยนต่อผู้ใหญ่
เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ผู้ใหญ่ก็ต้องอ่อนโยนต่อผู้น้อย
เหมือนกัน ผู้น้อยจึงจะรักใคร่มีความสนิทใจ

หินแข็ง แพื้น้ำ

เหล็กแข็ง แพื้นไฟ

ไฟร้อน แพื้น้ำเย็น

(ต้องจำนวนเท่าๆ กัน ไม่ใช่ให้น้อยกว่ามาก)

ความสุภาพอ่อนน้อมเป็นมงคลแก่บุคคล
ผู้ประพฤติ เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้คนอื่นรักใคร่เคารพ
นับถือ ส่วนความแข็งกระด้างนั้นเป็นเสียด

ยอดมะขามอ่อน

เราหมุนตัวกลับเพราะเห็นสายแล้ว เกรงไปทำงาน
ไม่ทัน เดินผ่านต้นมะขามใหญ่ เด็กหลายคนกำลัง
ปีนป่ายอยู่บนกิ่ง แหงหน้าขึ้นไปดู พวกเขากำลัง
เก็บยอดมะขาม ยอดมะขามนั้นเคี้ยวกินเล่นก็อร่อย
เอาไปแกงกับปลาหรือกุ้งก็ได้ อร่อยดี มีหลายยอด
หล่นลงมา เราเก็บถือมายอดหนึ่ง เมื่อถึงโต๊ะทำงาน
ได้วางยอดมะขามไว้บนหนังสือเล่มหนึ่ง ตั้งปัญหา
ขึ้นในใจว่าไหนยอดมะขามจึงอ่อน ไม่เพียงแต่ยอด
มะขามเท่านั้น ยอดไม้ทุกชนิดอ่อนทั้งนั้นทำให้
หวนคิดถึงคน รู้สึกรว่าจะอยู่ในทำนองเดียวกัน

คนขี้ขลาดๆ มักเป็นผู้อ่อนโยน อ่อนน้อม
สุภาพ จึงสามารถเอาชนะใจคนอื่นได้ จึงได้รับการ
สนับสนุนให้เป็นใหญ่เหนือคน ไม่เป็นที่หนักใจแก่
ผู้อยู่เบื้องล่าง

มองในแง่จิตวิทยา ท่านว่าคนเหล่านี้ไม่มีปม
ด้อย ไม่มีความกดดัน จึงไม่ต้องระบายความเข็ม
หรือความใหญ่กับใคร ส่วนคนที่ไม่ใหญ่จริง เมื่อ
ได้รับความกดดัน จึงมักมาระบายความยิ่งใหญ่กับ
คนที่ตำแหน่งฐานะด้อยกว่า

ธรรมชาติและชีวิตมีความลุ่มลึกคล้ายคลึงกัน
อยู่อย่างนี้ มองธรรมชาติให้ดีก็จะเห็นภายในของคน
และเห็นสังขารไปด้วย

แสงน้ิ่งน้อยในภททรี

คู้มีอชีวิทอ้นทุรพล

บอกเล่า

เรื่องทำนองนี้ โดยปกติบันทึกไว้เมื่อเกิดความรู้สึกนึกคิดอะไรขึ้นมา คล้ายอนุทินพรรณณะชีวิตที่เคยทำ ตั้งใจจะสอนตัวเองมากกว่าสอนผู้อื่น ที่ลงวันที่ และเดือน ปีไว้ด้วย ก็เพื่อให้ระลึกได้ว่าความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้เกิดขึ้นในจิตเมื่อใด เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไป ตามลักษณะของสังขตธรรมคือเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ทุกอย่างไม่เที่ยง มีแต่ความไม่เที่ยงเท่านั้นที่ดำรงอยู่ชั่วนิรันดร กาลเวลาล่วงไปเราอาจมีความรู้สึกนึกคิดใหม่ซึ่งอาจตรงกันข้ามกับความคิดเก่าก็ได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สถานการณ์ ประสบการณ์ และวุฒิภาวะ เป็นต้น

บันทึกละแวกจะให้แสงสว่างได้บ้างวอมแวม
ประหนึ่งแสงหิ่งห้อยในราตรี แม้จะมีแสงเพียงเล็กน้อย
แต่หิ่งห้อยก็ไม่เคยหลงทาง เพราะมันมีแสงในตัวเอง
ไม่ต้องอาศัยแสงอื่นๆ หนึ่งในราตรีที่มีดมิด แม้
แสงหิ่งห้อย ก็ยังมีความหมายและประดับราตรีให้
สวยงาม

ถ้ามนุษย์เราพยายามให้มีแสงสว่าง คือดวง
ปัญญา สถิตอยู่ในดวงใจเสมอแล้ว มนุษย์จะไม่
หมดทาง ชีวิตจะไม่ลำบากยากเข็ญเหมือนที่เป็นอยู่
ทุกวันนี้ ปา คือสังสารวัฏนี้รอกอยู่ด้วยตัณหาและ
ความโลภ ร้อนระอุอยู่ด้วยเพลิงโทสะ และพยาบาล
มีดมนอยู่ด้วยโลภะ หรืออวิชาเกลื่อนกล่นอยู่ด้วย
นานาปาณกชาติอันมีภัย ทำอย่างไรเล่าจักสงารก ดับ
เพลิงร้อน กำจัดความมืดและภัยเสียได้

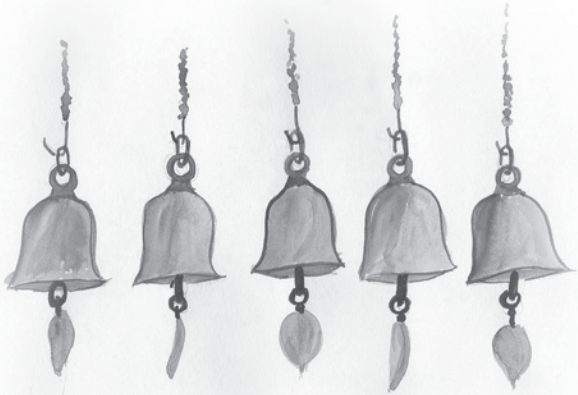
การพบเป็นเบื้องต้นของความพลัดพราก
สมบัติเป็นเบื้องต้นของวิบัติ ความเกิดเป็นเบื้องต้น
ของความตาย ถ้าดีใจในการพบในสมบัติและใน
ความเกิด ก็ต้องเสียใจในเมื่อต้องพลัดพราก ใน
เมื่อวิบัติมาถึงและในความตาย ความตายเป็นความ
พลัดพรากที่ยาวนาน

เมื่อความตายมาถึงเข้า ทรัพย์สมบัติที่สะสม
กันไว้ ก็เอาอะไรไปไม่ได้เลย เอากันไปได้คนละ ๒ กำ
เท่านั้น คือกำเอาความดีและกำเอาความชั่วติดตัวไป
กรรมดีและกรรมชั่ว หรือบุญบาปเท่านั้นที่จะติดตาม
ตนไป ควรพิจารณาบ่อยๆ และสังเวชสลดใจต่อ
ความเป็นไปของชีวิตที่จะต้องสร้างเวรก่อกรรม
แสวงหาทรัพย์สินเพียงเพื่อให้อยู่สบายกินสบายใน
ระยะเวลาอันสั้น (ชีวิตมนุษย์นี้น้อยนัก) และเพียง
เพื่อให้เทียมหน้าเทียมตาเพื่อนบ้านหรือเกินเขา

การแก้ปัญหาชีวิตให้คนอื่น เป็นเรื่องยุ่งยาก
ลำบากมิใช่น้อย เพราะเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตของเขา
ที่เราไม่รู้นั้นมีมากกว่าที่เรารู้หลายเท่าตัว เหมือนเรา
เห็นก้อนน้ำแข็งลอยอยู่ในน้ำ ส่วนที่โผล่ขึ้นเหนือน้ำ
ให้เราเห็นได้นั้นน้อยนัก ส่วนที่จมอยู่ในน้ำซึ่งเราไม่
เห็นมีมากกว่าหลายเท่า **ส่วนประกอบหรือสิ่งแวดล้อม
ต่างๆ ในชีวิตของใคร เขานั้นแหละที่รู้ดีที่สุด** ถ้าเขา
ใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิตของตนให้เหมาะสมกับตน
ก็จะทำได้สำเร็จเรียบร้อยดีทีเดียว

เพากิเลส

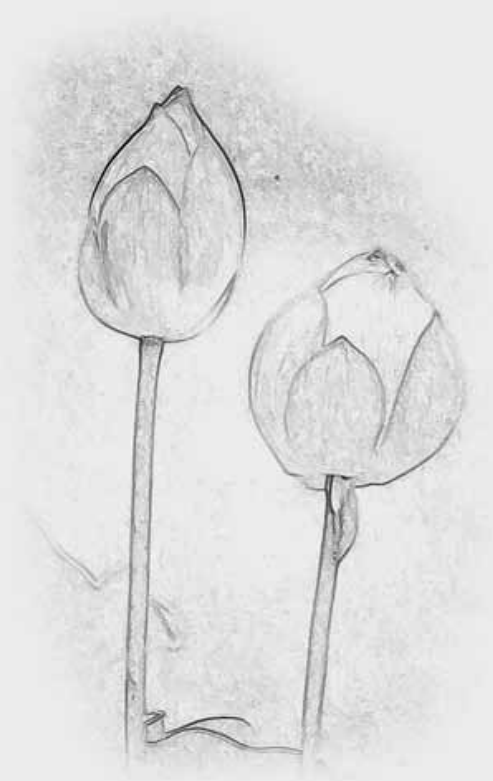
รู้ว่าไฟมันร้อนก็อย่าไปอยู่ใกล้ไฟ เมื่อเห็นไฟ อยู่ในเตา ถ้าไม่อยากจะให้น้ำร้อนก็อย่าเอากาน้ำหรือ หม้อน้ำไปวางบนเตา สังคมเต็มไปด้วยความขัดข้อง วุ่นวาย และร้อนระอุอยู่ด้วยเพลิงกิเลสหนานาประการ เช่น ความโลภ ความโกรธ และความหลง ความริษยา ความพยาบาท ถ้าเราไม่ต้องการร้อน ไม่ต้องการ วุ่นวาย ก็อย่าไปยุ่งกับเรื่องของสังคมมากนัก ห่างๆ เสียหน่อย ก็คงไม่ถูกเผา รู้ว่ากิเลสมีพิษเผาใจก็ลดๆ มันลงเสียบ้าง เป็นใหญ่อยู่ท่ามกลางนรกจะดีอะไร เป็นเทพน้อยๆ อยู่สวรรค์สบายกว่า ไม่ได้ยิน ไม่ได้เห็นการเบียดเบียนบีบคั้นใดๆ มีแต่ความสุข ความรื่นรมย์ใจ และภราดรภาพอันไม่จี๊ดจาง

น้ำที่ถูกต้มจนร้อนจัดแล้ว ย่อมระเหยกลายเป็นไอ กระเด็นถูกใครเข้าก็ร้อนจนพอง ถ้าไม่นำลง จากเตาเสียก็จะเหือดแห้ง และทำลายกาน้ำหรือ

หม้อน้ำเสียด้วย ปล่อยให้ไขมันเผาไหม้ตัวเองไปเถิด
เมื่อสิ้นเชื้อก็จะดับไปเอง มนุษย์เราอยู่ใกล้ใครแล้ว
ร้อนร่นกระวนกระวาย ก็อย่าเข้าไปใกล้เขานัก จะเดือด
ร้อน (ทั้งเดือดและร้อนหรือร้อนจนเดือด) เราจะ
ถูกลวกจนพองไปหมด ไม่มีประโยชน์อันใด

คนเย็นๆ ที่คบหาสมาคมแล้วให้เกิดความสุข
ความรื่นรมย์ใจก็พอมิ โลกนี้ยังพอมิคนดีให้คบ มี
สถานที่ดีให้อยู่ มีธรรมให้ฟังพำนัก อะไรเล่าจะ
เป็นความสุขยิ่งกว่าความสงบและการได้สนทนากับ
นักปราชญ์

เมื่อรูป (ภาพ) มากระทบตา เกิดความรู้สึกกระทบเรียกว่าจักขุวิญญาณ คือการรับรู้ทางตา เสียงกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น โผฏฐัพพะ (สิ่งที่มาถูกต้องกาย) กระทบกายก็เหมือนกัน เรียกว่าโสตวิญญาณ เป็นต้น

เมื่อทั้ง ๓ อย่างรวมกัน คือ ตา+รูป+วิญญาณ (เช่น จักขุวิญญาณ เป็นต้น) เรียกว่าผัสสะ หรือ สัมผัส หมายถึง กระทบใจ ชื่อนี้ขอให้กำหนดให้ดี ตากระทบรูปเกิดความรู้สึก เรียกว่าจักขุวิญญาณ แต่ผัสสะนั้นหมายถึงรูปนั้น เสียงนั้นเข้าไปกระทบใจ ที่จริงที่ว่าตาเห็นรูป หูได้ยินเสียงนั้น ตาไม่ใช่ผู้เห็น หูไม่ใช่ผู้ได้ยิน แต่จิตเป็นผู้เห็น เป็นผู้ได้ยิน ตา และหูเป็นเพียงเครื่องรับของจิต เหมือนภาพที่ปรากฏบนจอโทรทัศน์ เครื่องรับโทรทัศน์ไม่เห็นอะไร แต่คนเป็นผู้เห็น เสียงปรากฏที่เครื่องรับวิทยุ วิทยุ

ไม่ใช่ผู้ได้ยิน แต่ผู้ฟังวิทยุเป็นผู้ได้ยิน เมื่อเกิดสัมผัส คืออารมณ์ที่รูป เสียง เป็นต้น เข้ากระทบจิต แล้วก็เกิดเวทนา คือความรู้สึกเป็นสุขบ้างเป็นทุกข์บ้าง ถ้าเป็นสุข พอใจ ติดใจ ทำให้เกิด**ตัณหา** ความทะยานอยาก ความกระหายใคร่เสวย หรือเสพอารมณ์ เช่นนั้นอีก เมื่อได้แล้วติดพันอยู่ในอารมณ์นั้นเป็น**อุปาทาน** ความร้อนใจก็เกิดขึ้น

ถ้าเมื่อรูป เป็นต้น กระทบจิตแล้ว เกิดเวทนา คือความรู้สึกไม่พอใจ เป็นทุกข์ ก็ทำให้เกิด**ตัณหา** คือความดิ้นรนทะยานอยากอันเจือด้วยโทสะ คืออยากจะทำลายเสีย ออกมาในรูปของการเบียดเบียน ทำลายล้างเผาผลาญ ถ้าเฉยๆ โดยไร้ปัญญาก็เป็นโมหะ (ความหลง) ล้วนแต่ทำให้ร้อนใจทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่า ตาและรูป หูและเสียง ฯลฯ จักขุวิญญาณ จักขุสัมผัสเวทนา ล้วนเป็นของร้อน ร้อนเพราะอะไร? ร้อนเพราะไฟ คือราคะบ้าง โทสะบ้าง โมหะบ้าง (เพลิงกิเลส) เพราะ ความ เกิด แก่ เจ็บ ตายบ้าง (เพลิงทุกข์) ถ้ารูป กระทบตา เป็นต้น

มีสัมผัสคือรูปนั้นเข้าไปกระทบจิตแล้ว เกิด สุขเวทนาก็ตาม ทุกขเวทนาหรืออุเบกขาเวทนาก็ตาม แล้วมีโยนิโสมนสิการ (คือความคิดที่แยบคาย คิด อย่างมีเหตุผล ลึกซึ้ง เจียบคม) ตัณหาจะไม่เกิด มีปัญญารู้เท่าทัน คราวนี้ไม่ร้อน แต่กลับได้รับความ สุขที่สุขุมเยือกเย็น เย็นกาย เย็นใจ เพราะสุข เวทนาอันเจือด้วยอามิส (เครื่องล่อให้ลุ่มหลงมัวเมา ให้เกิดทุกข์ต่างๆ) ไม่เข้าครอบงำจิต กระบวนการ เกิดทุกข์และดับทุกข์มีอยู่อย่างนี้

สังคัมที่มุ่งพัฒนาปัญญา (พุทธิศึกษา) มากเกินไป โดยไม่สนใจเท่าที่ควรซึ่งความเจริญทางจิตใจและสุขภาพอนามัยของร่างกาย ก็จะทำให้คนมีปัญญาที่มีจิตใจต่ำทราม และมีสุขภาพทรุดโทรมเดือดร้อนอยู่ด้วยโรคทั้งทางกายและทางจิต เมื่อเป็นดังนี้ สังคัมจะพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องได้อย่างไร ปัญญาอย่างโลกๆ เปรียบเหมือนคัสตราวุธ ถ้าอยู่ในมือคนดีก็คงใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ แต่ถ้าอยู่ในมือของคนเลว คนใจร้าย จะให้เกิดทุกข์โทษสักเพียงใด

เกิดขึ้น

ตั้งอยู่

ดับไป

การทำอะไรเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และการอยู่ร่วม ร่วมมือกับผู้ซึ่งต่างวิสัยกันมาก ย่อมนำภัยพิบัติมาสู่ตนและผู้เกี่ยวข้อง จงดูนิทานเรื่องกบกับหนูเถิด เป็นเพื่อนกันเพราะความเขลา จึงเอาเชือกผูกขาติดกันไว้ วันหนึ่งทั้งสองมาถึงฝั่งทะเลสาบ กบก็กระโดดลงไปในทะเลสาบด้วยคึกคะนอง ส่งเสียงร้องด้วยความเบิกบานใจ ส่วนหนูว่ายน้ำไม่ได้ ลงไปในน้ำไม่ได้อย่างกบ จึงจมน้ำตาย ซากหนูลอยขึ้นเหนือน้ำ เหยี่ยวตัวหนึ่งบินผ่านมาเห็นเหตุการณ์นั้นโดยตลอด จึงโฉบลงใช้กรงเล็บจับซากหนู เนื่องจากเชือกยังผูกขาอยู่ กบจึงติดขึ้นไปด้วย เป็นเหยื่อของเหยี่ยวทั้งกบและหนู

เรื่องทำนองนี้มีปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ การนำตนเข้าไปผูกพันกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้มีปัญญาพึงใคร่ครวญพิจารณาให้จงหนัก พลาดพลั้งย่อมนถึงภัยพิบัติด้วยกันทุกฝ่าย **ใครก็ตามที่มองแต่ความสุข ความพอใจของตนฝ่ายเดียว ไม่แลเหลียวถึงความทุกข์ ความเดือดร้อนของผู้อื่นอันเนื่องอยู่ด้วยตน ในที่สุดความทุกข์นั้นก็จะยกย້อนมาหาตน (เช่นกบในเรื่องนี้) ไม่วันใดก็วันหนึ่ง เรื่องของเวรกรรม เป็นสิ่งน่ากลัวโดยแท้**

ว่าแต่เด็ก ว่าชอบทะเลาะกัน อันที่จริงผู้ใหญ่ก็ทะเลาะกันอยู่ทั่วไป ต่างแต่เรื่องที่เป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะเท่านั้น เด็กทะเลาะกันเรื่องของกิน ของเล่นผู้ใหญ่ก็ทะเลาะกันเรื่องกาม เรื่องกิน และเรื่องเกียรติหรือศักดิ์ศรี ซึ่งในสายตาของพระอริยะแล้วก็เป็นของเล่น เหมือนกัน เป็นมายา แต่บุดูชน

หลงยึดถือเป็นเรื่องจริงจัง จึงนำเข้าไปผูกพันมันหมาย
ว่าเป็นเรา เป็นของเรา ก่อความทุกข์ ความเดือดร้อน
ไม่สิ้นสุด พอถอนใจออกมาได้ก็สงบสุข ไม่เร่าร้อน
กระวนกระวายอย่างใดเลย ทะเลาะกันแล้ว ต้องการจะ
ห้าห้าทำลายกัน พังพินาศไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย

แมวนอนอยู่ในตะกร้าใส่ถ้วยชาม เราต้องการ
ตีแมวแต่ถูกถ้วยชามแตก เจ้าของผู้มั่งร่ำรวยต่อแมวเสีย
หายมาก แมลงวันตอมหัวตอมจมูกบ้าง ก็ไล่มันไป
เถอะ อย่าถึงกับต้องเอาไม้ไปตีแมลงวันให้ถูกจมูก
ตัวเองเลย

ทำตนเยี่ยงธรรมชาติ ทำประโยชน์แก่คน
ทุกคนโดยไม่พุดอะไร ใครจะใส่ร้ายป้ายสี หรือใคร
จะยกย่องชมเชยก็ปล่อยให้เขาทำไป เวนกรรมจะ
ยกย่องนมาหาคนทำชั่ว ความสุขสงบจะติดตามคน
ที่ทำความดี เทพเจ้าแห่งความยุติธรรม (คือความ
ยุติธรรมสากลตามกฎแห่งธรรมชาติอันเหี้ยมขาด)
คอยจับตาดูพฤติกรรมของทุกคนอยู่ **ไม่ต้องเสียใจ**
เมื่อประสบภัยพิบัติ ไม่ต้องดีใจเมื่อประสบสมบัติ
นั้นเป็นเพียงการปรากฏตนของเทพเจ้าแห่งความ
ยุติธรรมเท่านั้นเอง

ดูต้นมะม่วงนั้นเถิด ยืนต้นสงบนิ่งสง่าและ
สวยงาม มีผลห้อยระย้า มีร่มเงาครึ้ม ใครต้องการ
ร่วมเงาก็ได้ร่วมเงา ใครต้องการผลก็ได้ผล ใครต้องการ

ใบก็ได้ใบ ไม่เคยหวงบุญคุณจากใคร เพียงแต่หน้าแล้ง
ช่วยรดน้ำให้บ้างเท่านั้นก็พอ

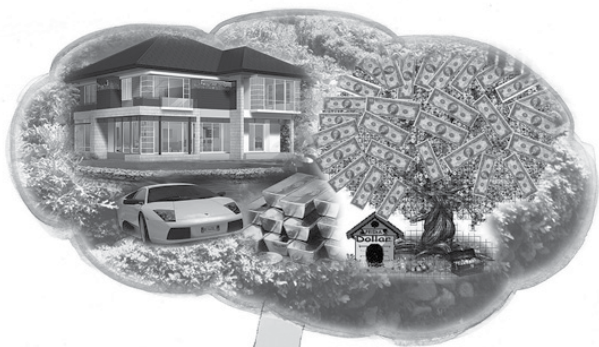
หมู่บ้านน้อยๆ ชาวบ้านกำลังมองดูเขาฆ่าวัว
มันลากแอกและไถ ช่วยเหลือเจ้าของมานานเป็น
สิบๆ ปี ตอนนี้กำลังมันไม่ค่อยดีแล้ว ลากแอกและ
ไถไม่ค่อยไหว เขาจึงฆ่ามันเอาเนื้อกินและขาย ก่อน
ถูกฆ่ามันยืนน้ำตาไหลพราก มันรู้ว่าชีวิตของมันจะ
จบลงอย่างไร เมื่อมีแรงก็ให้แรงเพียงเพื่อได้อาหาร
ประทังชีวิตให้เขาใช้แรงต่อไป เมื่อหมดแรงก็ให้เนื้อ
ช่างน่าสงสารเสียนี้กระไร ชาวนาคนนั้นช่างใจคอ
โหดร้ายเสียเหลือเกิน บาปจะต้องติดตามเขาอย่าง
แน่นอน

อีกแห่งหนึ่งของหมู่บ้านเดียวกัน ชาวนาและ
ลูกเมียกำลังอาบน้ำให้โคแก่ และให้อาหารมัน มัน

ลากแอกและไถมาเป็นสิบๆ ปี บัดนี้แก่แล้ว กำลัง
ถอย ชาวนาผู้เมตตาได้กรุณาเลี้ยงดูอย่างดี ไม่เทียม
ไถอีกแล้ว มันได้รับความสุขในบั้นปลายของชีวิต
พอสมควร บุญจะต้องติดตามชาวนาเจ้าของโคตัวนั้น
อย่างแน่นอน นี่คือการแตกต่างกันของโคใช้งาน

ในสังคมมนุษย์ก็มีทำนองนี้เหมือนกัน มนุษย์
ได้ปฏิบัติต่อมนุษย์อย่างโคตัวแรกก็มี อย่างโคตัวหลัง
ก็มี ใครจะเป็นโคตัวแรกและใครจะเป็นโคตัวหลัง
มนุษย์ด้วยกันและระบบสังคมของมนุษย์นั่นเอง
เป็นผู้กำหนด

การทำงาน ควรจะแบ่งเป็น ๒ อย่าง คืองานเพื่อหารายได้มาดำรงชีพอย่างหนึ่ง และงานเพื่อความสงบร่มเย็นแห่งชีวิตอีกอย่างหนึ่ง เมื่อมีปัจจัย ๔ เพียงพอแก่การดำรงชีพแล้ว ก็ควรทำงานเพื่อความสงบร่มเย็นแห่งชีวิตบ้าง ถ้าทำพร้อมกันไปได้ ในระยะต้นๆ ยิ่งดี แต่ในบั้นปลายควรทำงานเพื่อความสงบร่มเย็นแห่งชีวิตให้มาก ทำงานเพื่อปัจจัย ๔ เพียงเล็กน้อย ถ้ามีปัจจัย ๔ เพียงพอแล้วก็ควรทำงานหรือทำกิจกรรมเพื่อความสงบร่มเย็นแห่งชีวิตเพียงอย่างเดียว เหตุผลก็คือ ปัจจัย ๔ ติดตามเราไปไม่ได้ คงทิ้งไว้ให้เป็นของโลก ส่วนความสงบร่มเย็นแห่งจิตใจ จะกลายเป็นอุปนิสัยแนบสนิหอยู่กบจิตหรือวิญญาณ สามารถติดตามเราไปได้ทุกภพทุกชาติ

ผู้ฉลาดจึงควรพิจารณาตัดสินว่าอะไรมีคุณค่าสูง อะไรมีคุณค่าต่ำ เลือกทำสิ่งที่มีคุณค่าสูงกว่า เวลาของเราแต่ละคนเหลือน้อยเต็มทีแล้ว ดูนั่นซิ ไฟกำลังไหม้บ้าน เจ้าของบ้านกำลังซุลมุนขนของหนีไฟ คนที่ตกใจมากจนตั้งสติไม่ได้ ก็ขนทุกอย่างที่จะติดมือไปได้ ส่วนผู้ที่มีสติดีก็ขนออกเฉพาะสิ่งที่มีค่าที่สุด และมีค่าที่สุดเท่านั้น เพื่อให้ทันกับไฟกำลังลุกไหม้

คนที่เรื่อนถูกไฟไหม้เป็นอย่างไร คนในโลกนี้ก็ฉนั้นนั่น ทุกคนกำลังถูกไฟไหม้อยู่ ไฟคือความเกิดความแก่ ความเจ็บ และความตาย ไฟคือราคะบ้ำง โทสะบ้ำง โมหะบ้ำง คิดดูให้ดีเถิด อะไรคือสิ่งที่มีค่าสำหรับชีวิตก็ควรรีบทำสิ่งนั้น รีรออยู่ไม่ได้แล้ว

บางคนผลิตเพลินด้วยการเก็บทรัพย์สินสะสมไว้มากโดยมิได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มกับการมีทรัพย์สินมิได้สงเคราะห์เอื้อเพื่อผู้ใด ทรัพย์สินของเขาก็เหมือนไม่มี

ดูตัวอย่างคนตระหนี่คนนั้นเถิด เขาขายของอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ (ทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายไม่ได้) เสียหมดสิ้น แล้วไปซื้อทองคำแท่งได้แท่งหนึ่ง เอาไปฝังไว้ในที่แห่งหนึ่ง เขาหมั่นไปดูทุกวันทั้งเช้าและเย็น คนงานของเขาคนหนึ่งสะกดรอยตามไป แล้วขโมยขุดเอาทองนั้นหนีไปขาย เจ้าของทองทราบภายหลังเห็นหลุมทองของเขาเหลือแต่โพรงดิน จึงเฝ้าไร่เฝ้าป่าให้คร่ำครวญเสียดายทอง

ผู้เป็นบัณฑิตคนหนึ่งผ่านมาพบเหตุการณ์เมื่อทราบสาเหตุแห่งการร้องไห้คร่ำครวญของเขาแล้ว

จึงบอกว่า “ท่านควรจะหยุดเสียใจ แล้วเอาก้อนหินสักก้อนหนึ่งใส่ไว้ในโพรงดินแทนทองคำ แล้วท่านก็คิดว่าเป็นทองคำก็จะมีค่าเท่ากัน เพราะแม้เป็นทองคำ ท่านก็ไม่ได้ใช้มันอย่างทองคำ มันคงฝังดินอยู่เหมือนก้อนหินนั่นเอง ค่าของมันจึงเท่ากัน”

ความสมบูรณ์พูนสุข อยู่ท่ามกลางอันตราย
ความมีน้ำมีตาอยู่ในที่มีหลักอัครฐาน แต่ต้องคอย
ระแวดภัยอยู่ตลอดเวลา กับการที่มีความสุขสงบอยู่
ในที่อันปลอดภัย มีอาหารแต่พอประทังชีวิต มีที่อยู่
ได้อาศัยหลบลม แดดและฝน อย่างไหนจะดีกว่ากัน
...ผู้มีปัญญาลองตรองดูเถิด...

ท่ามกลางทะเลทรายอันร้อนระอุนั้น อย่าว่า
แต่เงาต้นไม้เลย แม้แต่เงาเวลาที่บรรทุกของก็มีค่า
สำหรับผู้เดินทาง แต่เนื่องจากเงาติดอยู่กับลา ถ้า
ลาตายลงหรือหนีไปเสียแล้ว จะเอาเงาที่ไหนเล่า ใน
ท่ามกลางความทุกข์เข็ญ เสียงแห่งเมตตากรุณาแม้
เพียงเล็กน้อยก็มีค่าเป็นเครื่องชูกำลังใจ ท่ามกลาง
ความอดอยากหิวโหย มือที่ยื่นมาอนุเคราะห์ย่อม
มีค่าต่อผู้อดอยาก เมื่อภัยพิบัติมาถึง การแสดง
ความโอบอ้อมอารีย่อมมีค่าสูง

“ ถ้ามนุษย์ภาพขามให้มีแสงสว่าง คือ
ดวงปัญญา สถิตอยู่ในดวงใจเสมอแล้ว มนุษย์
จะไม่หมดทาง ชีวิตจะไม่ลำบากยากแค้น
เหมือนที่เขื่อนอยู่ทุกวันนี้ ฟ้า คือสังสารวัฏนี้
ภคอยู่ด้วยหินนาและความโลภ รัศนระจอยู่ด้วย
เพลิงโทสะ และพยาบาท มีตนอยู่ด้วยโลภะ
นริจวิทยา เกลื่อนกล่นอยู่ด้วยขนานาปากนกาติ
อันมีภัย ทำอย่างไรเล่าจักสงรก ดับเพลิงรัศน
กำจัด ความมืดและภัยเสียได้ ”

ผู้มีปัญญา...

นำกรรมวาสน์นี้มาเปรียบ

แล้วข้อมพลองใจว่า

แม้จะได้รับสิ่งไม่ดีจากคนอื่น

ก็จะทดแทนให้ด้วย ความดีเสมอ

อันใด...

จึงให้ร่มเงาแก่ผู้ถือขวานเพื่อไถ่ถอน

แก่นจันทน์มิได้เว้นกลิ่นหอม

ไม่ว่าตกไปอยู่ในมือของใคร

หรือพระผู้ทรงศีล

จ.วสิน อินทสระ

www.kanlayanatam.com